

Werken met vragenlijsten

Een belangrijk onderdeel van de methodiek Gezin Centraal is het meten van problematiek en het monitoren van het hulpverlenend handelen. Dit werken met vragenlijsten doen we niet zomaar. Uit onderzoek blijkt namelijk dat het meten van resultaten tijdens een behandeling bijdraagt aan het succes ervan. Ouders voelen zich erkend en meer verantwoordelijk voor het slagen of falen van de hulp. Maar dit werkt alleen als de vragenlijsten ook gebruikt worden als communicatiemiddel in gesprekken met ouders. Dit wordt in de wetenschappelijke literatuur 'therapeutisch meten'

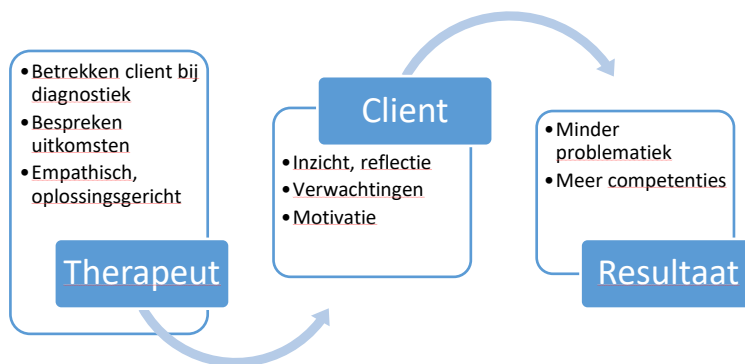
Cliëntenfeedback

Het effect van meten op het resultaat van de behandeling heeft in de internationale onderzoeksliteratuur vooral een 'boost' gekregen door het onderzoek van Michael Lambert en zijn onderzoeksgroep (zie o.a. Lambert, 2007, 2010). naar cliëntenfeedback. De verandering van cliënten tijdens de behandeling wordt stelselmatig gemeten en afgezet tegen een verwacht ontwikkelingspatroon (i.c. de norm). Als een cliënt teveel afwijkt van die lijn (en het dus niet goed gaat), gaat er een alarm naar de therapeut, zodat deze zijn behandelstrategie kan aanpassen. Deze werkwijze blijkt vooral heel effectief voor cliënten die dreigen uit te vallen uit therapie. Recent is ook in Nederland door De Jong (2013) aangetoond dat deze vorm van cliëntenfeedback invloed heeft op de behandelresultaten. De Jong heeft de effecten van verschillende vormen van cliënt- en therapeut feedback onderzocht. Zij maakte daarin onderscheid in feedback naar enkel behandelaars en feedback naar behandelaars én cliënten. De feedback bestond eruit dat de resultaten van de vragenlijsten naar de behandelaar en cliënten werd gemaïld. Het bleek dat feedback naar behandelaars en cliënten alleen maar effect had op de uitkomsten van behandeling, wanneer de behandelaar de uitkomsten van resultaten met de cliënten besprak; dus als de behandelaar de resultaten van de metingen actief benutte. Onderzoek naar deze vorm van cliëntenfeedback betreft tot nu toe vooral individuele psychotherapie. Vanwege de positieve onderzoeksresultaten wordt er binnen enkele Nederlandse jeugdzorginstellingen wel geëxperimenteerd met deze vorm van cliëntenfeedback binnen verschillende zorgvormen.

Therapeutisch meten

Een andere benadering in de internationale literatuur is de therapeutische diagnostiek en het therapeutisch meten, vooral bekend geworden door het werk van Stephen Finn (2007). Hierin staat de gedachte centraal dat professionals en cliënten samen de problemen en hulpvragen vaststellen. Het afnemen van vragenlijsten om de problematiek helder te krijgen en het vervolgens bespreken van de resultaten met cliënten, heeft hierin een duidelijke plaats. Uitgangspunten daarbij zijn dat ouders gemotiveerder voor behandeling zijn wanneer hen op deze manier naar hun mening wordt gevraagd; ouders hebben vervolgens recht op feedback over de uitkomsten van de vragenlijsten en ouders vullen de vragenlijsten eerlijker in als ze feedback krijgen. Als professional wordt je gedwongen om testuitslagen goed te interpreteren en te kunnen vertalen naar cliënten. Door het samen met de cliënt bekijken van de testuitslagen wordt de alliantie tussen professional en ouders versterkt. Binnen het therapeutisch meten wordt het bespreken van uitkomsten van vragenlijsten

beschouwd als een therapeutische interventie. Onderzoek leert dat goed geformuleerde feedback leidt tot afname in symptomen, toename in zelfvertrouwen en hoop, en leidt tot beter zelfbegrip. Ook de bereidheid om mee te doen aan behandeling wordt vergroot. Daarnaast kan feedback helpen in het ontschuldigen doordat bijvoorbeeld helder wordt waar problemen zich bevinden. Ouders zien ook waar de krachten van henzelf en hun kind zitten en ze hebben meer begrip voor het kind, wat zorgt voor een betere ouder-kind relatie (Tharinger, Finn & Hersh, 2008). De uitgangspunten van therapeutisch meten, waarin je naast ouders gaat staan, hen vraagt naar hun mening, samen met hen problemen vaststelt en samen bepaalt op welke manier de problemen worden aangepakt, past goed binnen de werkwijze van de oplossingsgerichte benadering die de laatste jaren binnen de jeugdzorg veelvuldig wordt toegepast (zie Bartelink, 2013). In onderstaande figuur wordt de, in het bovenstaande beschreven, theoretische werking van het meten van effecten grafisch weergegeven.

Feedback voor behandelaars

Naast dat het bespreken van uitkomsten van vragenlijsten zinvol is voor de cliënt en het verloop en resultaat van behandeling, is de feedback ook van belang voor de behandelaars. Met name Sapyta, Riemer en Bickman (2005) hebben dit nader uitgewerkt. Om een goede professional te worden moet je feedback krijgen op je handelen. De gangbare denkwijze is daarbij veelal dat veel ervaring opdoen en supervisie ervoor zorgen dat je een goede behandelaar wordt. Maar deze effecten blijken minimaal te zijn betogen Sapyta et al.. Therapeuten krijgen wel feedback, maar niet op basis van betrouwbare en valide indicatoren. Het is belangrijk om feedback te krijgen op gemaakte successen én fouten, dat bevordert de ontwikkeling als behandelaar. Een klinisch oordeel blijkt niet altijd goed te zijn, toch vertrouwen professionals daar veelal wel op en overschatten ze vaak hun eigen succes. Daarom is het belangrijk uitkomsten te meten, dit bevordert dat behandelaars feedback krijgen op hun handelen op basis van meer dan alleen een klinisch oordeel.